

Platební bilance a statistika cestovního ruchu

Na přelomu roku byl ukončen dvouletý grantový projekt týkající se **zlepšení konzistence dat platební bilance mezinárodního pohybu osob a statistiky cestovního ruchu**. Přinesl očekávané a užitečné výsledky. Gestorem projektu byl Český statistický úřad.

Cestovní ruch se stal v posledních desetiletích významnou ekonomickou činností s příznivým dopadem na hospodářský rozvoj a zaměstnanost. Je významnou součástí národních ekonomik, a proto je kvalitě sledování s tím souvisejícího statistického výzkumu a metodologii věnována nemalá pozornost. Důkazem může být i realizovaný projekt s podporou Eurostatu, jenž podrobně inventarizoval současný stav ekonomické statistiky cestovního ruchu a tvorby platební bilance mezinárodního pohybu osob v České republice. Zároveň přinesl nové podněty k zlepšení systému práce a doporučil způsoby řešení stávajících problematických oblastí.

Pozadí projektu

V současné době za kompilaci platební bilance mezinárodního

ČSÚ s podporou Eurostatu realizoval projekt zaměřený na cestovní ruch.

pohybu osob zodpovídá Česká národní banka, přičemž tato oblast je součástí běžného účtu v rámci exportu a importu služeb. Systém spočívá ve využití několika hlavních informačních zdrojů, mezi něž lze zařadit především údaje z bankovních a nebankovních směnárén, údaje o transakcích prostřednictvím platebních karet

a údaje o spotřebě krátkodobých příhraničních pracovníků. Oproti tomu ČSÚ disponuje související datovou základnou prostřednictvím satelitního účtu cestovního ruchu (TSA). Jedná se o nástroj, který mimo jiné spolehlivě měří ekonomický přínos cestovního ruchu při zohlednění efektů ve prospěch dalších odvětví.

Metodické problémy

Přestože jsou si oba systémy podobné, existuje mezi nimi řada rozdílů z hlediska pracovního vymezení, pojmů, názvosloví i definic.

Zatímco koncept platební bilance sleduje cestování všech osob (cestujících), které se pohybují mezi různými zeměpisnými místy z jakéhokoli důvodu a jakkoliv dlouhou dobu, vymezení cestovního ruchu je striktnější a konkrétnější. Vztahuje se pouze k cestám mimo obvyklé prostředí cestujícího po dobu kratší než jeden ucelený rok, přičemž hlavní účel musí být jiný než zaměstnání v subjektu sídlícím v navštíveném místě. Převažující motivací bývá rekreace, odpočinek či trávení volného času. Jednotlivci v cestovním ruchu se nazývají návštěvníky.

Z výše uvedeného vyplývá, že návštěvník je konkrétní typ cestujícího, a tudíž cestovní ruch (turistika) je podmnožinou cestování. Hlavní snahou expertů zapojených ve zmíněném evropském projektu bylo z toho důvodu nastartovat v České republice proces budoucí harmonizace a snižování nekonzistentnosti mezi oběma systémy.

Splnění cílů

Projekt posílil zkvalitnění metodického a koncepčního rámce, zlepšil soustavu datových zdrojů a zdoko-

Struktura dat platební bilance mezinárodního pohybu osob – běžný účet za rok 2011 (v mil. Kč)

Název položky	Celkem		
	Příjmy	Výdaje	Saldo
Cestovní ruch	135 007,0	80 569,0	54 438,0
Pracovní cesty	34 791,9	15 583,3	19 208,6
Výdaje sezónních a příhraničních pracovníků	9 534,0	3 939,0	5 595,0
Ostatní pracovní cesty	25 257,9	11 644,3	13 613,6
Soukromé cesty	100 215,1	64 985,7	35 229,4
Výdaje na zdravotní pobyty	9 995,0	3 180,5	6 814,5
Výdaje na vzdělávací pobyty	3 625,0	6 745,9	-3 120,9
Ostatní soukromé cesty	86 595,1	55 059,3	31 535,8

Zdroj: ČNB

nalil způsob sestavování platební bilance mezinárodního pohybu osob a statistiky cestovního ruchu (vč. začlenění odhadů v nových, dosud neřešených, tematických oblastech).

Úspěšně a pozitivně jej lze hodnotit především díky následujícím výsledkům:

- zlepšení koordinace práce a používaných přístupů,
- efektivnější využití zdrojů a zamezení duplicit v šetření,
- implikace budoucího snížení finanční náročnosti.

V rámci projektu byl rovněž simulován návrh modelu, kde současný bankovní založený systém může být nahrazen systémem založeným na primárních a sekundárních datech, hlavně na šetřeních o poptávce cestovního ruchu.

V červnu 2012 v Dublinu se sešla pracovní skupina k platební bilanci mezinárodního pohybu osob.

Kladné hodnocení

Hlavním publikačním výstupem se stal podrobný metodický popis

(metodický handbook) k tvorbě platební bilance mezinárodního pohybu osob v České republice. Příručka analyzuje vzájemné podobnosti i odlišnosti obou systémů z hlediska metodického, legislativního a koncepčního, shrnuje přehled i kvalitu dostupných datových zdrojů, charakterizuje potřebný detail i podobu publikovaných dat. Jedná se v podstatě o první popis tohoto druhu v našich podmínkách a i z toho důvodu bylo hodnocení výsledků projektu přijato Eurostatem nadmíru pozitivně.

Mezinárodní spolupráce

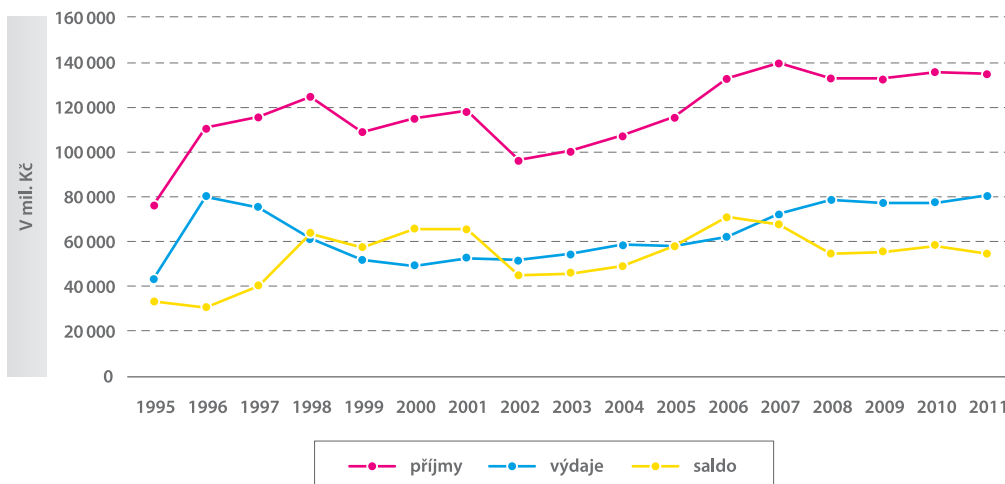
Problematiku vzájemného sblížení statistických dat o cestovním ruchu a platební bilance MPO pokládají za důležitou i ostatní evropské státy. Právě Eurostat proto organizuje pravidelná pracovní setkání, kde se řeší úkoly na nadnárodní úrovni. Zasedání bývají koncipována ve formě workshopu, kde je důležitá aktivní účast zástupců jednotlivých zemí. Poslední úspěšné setkání proběhlo koncem června 2012 v irském Dublinu.

Hlavní mandát platformy spočívá v monitorování implementace systému sběru dat a v hodnocení bilaterálních asymetrií mezi jednotlivými státy Evropské unie. Spolupráci v rámci pracovní skupiny k platební bilanci mezinárodního pohybu osob využívá ČSÚ rovněž k dobré informovanosti o připravovaných iniciativách (v návaznosti na evropskou i mezinárodní legislativu) a k pravidelné výměně názorů a zkušeností o vývoji v této oblasti statistiky a statistického výzkumu.

Platební bilance mezinárodního pohybu osob

Je ekvivalentem anglického názvosloví „Travel Balance of Payments (TBoP)“, který popisuje položku „cestování“ v rámci běžného účtu platební bilance. **Zahrnuje členění příjmů a výdajů zahraničního cestovního ruchu na pracovní a soukromé cesty.** V pracovních cestách se příjmy a výdaje dále dělí na sezónní a příhraniční pracovníky a na ostatní pracovní cesty, soukromé cesty jsou rozčleňovány na zdravotní a vzdělávací pobyty a na ostatní soukromé cesty. Statistické údaje je potřeba zjišťovat **ve čtvrtletní periodicitě.**

Vývoj platební bilance mezinárodního pohybu osob v letech 1995–2011

Zdroj: ČNB

Zdeněk Lejsek
oddělení statistiky cestovního
ruchu